

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Румяна Каракостова

**за Творческите и педагогическите приноси
на доц. д-р Елица Руменова Нешевска,
приложени като хабилитационен труд
на основание чл. 1, ал.1 от Закона за развитие на академичния състав
в Република България**

В конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по класическо пеене – обявен за нуждите на катедра „Класическо пеене“ към ВФ, доц. д-р Елица Нешевска кандидатства съответно с: *творческо-изпълнителската, педагогическата и научно-публикационната си дейност*, представяйки като хабилитационен труд следните документи:

1. Персонална СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИЯ ХАРАКТЕР НА ХУДОЖЕСТВЕНО-ТВОРЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ
2. Персонална СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИЯ ХАРАКТЕР НА ПЕДАГОГИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ
3. СПИСЪК НА ПУБЛИКАЦИИТЕ
4. Приложения: 1) Творческо CV; 2) Справка за изпълнение на минималните изисквания за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ по класическо пеене (официализирана в НАЦИД).

Преди да проследя основните моменти от творческата биография на доц. д-р Елица Нешевска, държа да отбележа, че творческото ѝ израстване като *изявен камерен изпълнител*, както и отрано култивираното ѝ предразположение към *вокално-педагогическа практика*, до голяма степен се дължат на предоставения ѝ от нейните авторитетни преподаватели шанс – постъпателно и достойно да се приобщи към академичните среди на ВФ, след дипломирането ѝ в класа на проф. Мила Дюлгерова като „магистър по класическо пеене“ (2000 г.). В този смисъл, целият ѝ възходящ път на развитие до момента, е ярко свидетелство за унаследените и препредавани от поколение на поколение *академични традиции на приемственост* при формирането на младите преподавателски кадри в НМА „Проф. Панчо Владигеров“.

Така от постъпването си като *доброволен асистент* отново в класа на проф. Мила Дюлгерова, към катедра “Класическо пеене” на Вокалния факултет (2003 г.), Елица Нешевска преминава през всички поредни степени на академичното израстване: *хоноруван асистент*, след положен изпит (2004), *щатен асистент*, след изпит (2006), *старши асистент* (2009) и *главен асистент* (2010). Междувременно, наред с открояващата се при камерните ѝ изяви – *приоритетна поредица от първи изпълнения на творби от български композитори* (с документални звукозаписни регистрации), тя усъвършенства вокално–изпълнителската си техника в Международния майсторски клас на проф. Мати Пинкас (2006) и в Академичния майсторски клас за интерпретация на френска музика – на Вера Николова и Оливие Дориа (2007). Нещо повече! – задълбочената студийна работа с изтъкнатия творец и вокален педагог проф. Мати Пинкас, се оказва от ключово значение и за последвалото ѝ академично израстване, като естествено прераства в десетгодишно ползотворно сътрудничество, плод на което е и дисертационният ѝ труд на тема: **“Проф. Мати Пинкас – ярък представител на българското музикално изкуство през втората половина на ХХ век – творчески и педагогически принципи”**. И в резултат на успешната му защита, единодушно ѝ е присъдена образователната и научна степен „доктор“ (2015). До края на същата година, тя упорито продължава да се усъвършенства и в престижните майсторски класове: *ViolOpera* – на Роберто Скандиуци, в Тревизо, Италия (август, 2015) и в Специализирания майсторски клас върху операта ”Дон Карлос” от Дж. Верди – на Лучана Д’Интино и Роберто Скандиуци, в София (ноември, 2015). А през следващата 2016 г., на основание на художественотворческите си постижения и активна педагогическа дейност, д-р Елица Нешевска заслужено се хабилитира като „доцент“ по класическо пеене – с правото самостоятелно да поеме и ръководи свой вокален клас.

Според изискванията на настоящия хабилитационен конкурс, представената от доц. д-р Елица Нешевска СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИЯ ХАРАКТЕР НА ХУДОЖЕСТВЕНО-ТВОРЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ, включва творческите ѝ изяви за периода след доцентурата (2016 – 2021 г.), систематизирани в общо **6 тематични раздела**, както следва:

- 1. Камерна изпълнителска дейност** [1.1. Камерни вокални произведения от български композитори; 1.2. Камерни вокални произведения от полски композитори]

2. **Концерти с оркестър и концерти, посветени на годишнини, специални поводи и събития** [2.1. Концерти с оркестър в България и чужбина; 2.2. Концерти, посветени на годишнини, специални поводи и събития]
3. **Участия във фестивали**
4. **Концерти в чужбина**
5. **Звукозаписна дейност** [5.1. Студийни записи; 5.2. Документални записи]
6. **Участия в майсторски класове в България и чужбина.**

В мащабно очертаващата се по този конструктивен начин панорамна картина на художественотворческата дейност, директно впечатлява *разнообразието и отговорната творческа ангажираност на кандидата към различните по вид, стилистика и жанр изпълнителски прояви*. Същевременно, наред с тематичното им осмисляне и логично класифициране по значимост, конкретните прояви – в съответните поредни раздели и подраздели, не само са ретроспективно изброени, с точни дати (и приложен доказателствен материал), но са придружени и от уточняващи *автокоментари*, от прецизно изведени *приноси и финализиращи обобщения*.

И неслучайно при последвалото им детайлно проследяване, на първо място категорично се налагат *приносните достойнства* на представените творчески изяви от раздел **1. Камерна изпълнителска дейност**, и по-специално – от подраздела: **1.1. Камерни вокални произведения от български композитори** (в т.ч.: вокални цикли, оперна ария и отделни песни от общо 7 автори – от различни техни творчески периоди). Без съмнение, за вкуса към камерното музициране и към премиерните изпълнения на български творби – още от студентските ѝ години, основополагаща роля изиграва дългогодишното съвместно сътрудничество с пианиста, композитора и водещия педагог по камерно пеене в НМА – проф. Благвеста Константинова. А самият факт, че впоследствие именно лиричното сопрано Елица Нешевска е *предпочетеният камерен солист* и най-често *първи изпълнител* за конкретните програми в изброените *юбилейни или с възпоменателно посвещение авторски концерти* (особено на жени–композитори, като: Благвеста Константинова, Вера Баева, Дора Драганова), е безспорен атестат за нейното утвърдено през годините и всепризнато интерпретаторско майсторство. Затова ще си позволя да повтора и приветствам заявената (при предишната ѝ хабилизация) и последователно отстоявана *лична творческа позиция*: „Тази музика за мен е кауза“. В случая я доказват както документалните записи от концертите и съпътстващите ги рецензентски публикации, така и компетентно коментиранията от камерния изпълнител

Елица Нешевска *методически подходи и изпълнителски принципи* – формирани най-вече в непосредствения контакт с повечето от представяните композитори, в цялостния процес на вокално–техническото и художествено–образното им сценично претворяване, и не на последно място – в творческата колаборация с ансамбловите ѝ партньори за всяко отделно българско произведение.

Според обективната преценка на самата певица, естетически „нов момент“ в творческо–изпълнителската ѝ биография бележат 4-те песенни рецитала, с участието и на студенти от НМА – от следващия подраздел: **1.2. Камерни вокални произведения от полски композитори.** А в приносите към раздела, доц. Нешевска с обясним пиетет подчертава, че навлизането си в специфичната за творчеството на Станислав Монюшко и Фредерик Шопен вокално-романтична стилистика, изцяло дължи на ползотворното партньорство с другата бивша своя преподавателка по камерно пеене – пианиста и уважавания български изследовател на песенното творчество на Монюшко, доц. д-р Елена Каралийска.

Без да омаловажавам която и да е от изброените изпълнителски прояви от следващия тематичен раздел: **2. Концерти с оркестър и концерти, посветени на годишнини, специални поводи и събития,** ще открия преди всичко мащабните събития от национално и международно значение – с *най–отговорно, приносно участие* на камерния изпълнител и вокалния педагог доц. д-р Елица Нешевска, а именно:

- Специално посветените на юбилейната 100–годишнина на НМА “Проф. Панчо Владигеров” (декември, 2021): **онлайн концерти “Нашите преподаватели” и камерния концерт “Майски музикални дни”**, в Художествената галерия “Владимир Димитров – Майстора”, гр. Кюстендил, със съвместното участие и на нейния докторант, тенора Сонг Це (30.11.2021 г.).

- В качеството си на *представителен солист от България* за **Тържествен оперен концерт**, в Деня на Европа – 9 май, посветен на 60 години от подписването на Римските договори и 40 години от създаването на Делегацията на Европейската комисия в Гърция – проведен в Атина, Национална опера на Гърция, зала “Ставрос Ниархос”, с оркестъра на операта, под диригентството на Елиас Вудурис (2017 г.).

Едва ли ще е пресилено, ако подобно на раздел **1.** – от настоящата творческа Справка, акцентирам със същия апломб и върху раздел **3. Участия във фестивали** – като *изцяло приносен*. Още повече, че възприемам този раздел и като своеобразно

репродуциране на изтъкнатите дотук най-високи творчески постижения на доц. д-р Елица Нешевска – както по отношение на сценичното ѝ пристрастие към *първи изпълнения на творби от български композитори* (представяни по традиция на ежегодния фестивал „Нова българска музика“), така и на все по-нарастващия ѝ творчески интерес към рядко изпълнявани или напълно непознати у нас *камерни творби от полски композитори* (респективно – в рамките на Международния музикален фестивал „Софийски музикални седмици“). И по-специално – в 48-то издание на СМС, заслужава да се отбележи **Съвместният концерт с баритона Марчин Брониковски и доц. д-р Елена Каралийска**, в програмата на който наред с първи изпълнения от Мечислав Карлович, творби на Шопен и Монюшко, звучат песни и от българските композитори: Г. Златев-Черкин, П. Владигеров, П. Хаджиев, В. Баева. Цитирам част от рецензентския отзив за проявата на доц. д-р Момчил Георгиев (публикуван на сайта: <http://galerianadumite.bg/wp-content/uploads/2018/06/Retsenzia-M.Bronikovski-E.Karaliiska-E.pdf>):

Изпълнението на известния полски баритон и българското сопрано Елица Нешевска (доц. д-р в НМА “Проф. Панчо Владигеров“ със собствен клас по класическо пеене) на творби от български и полски композитори се отличи с проникновеност, дълбочина и правдивост. Гласовете им си подхождаха във всяко отношение и редуването на баритонов и сопранови песни достави истинско удоволствие на публиката. Прекрасния баритонов тембър на Брониковски, наситен със сила и същевременно мекота, изпълнен с динамически нюанси, развълнува слушателите до краен предел. Притежаващата красив тембър и ювелирна техника Елица Нешевска, поднесе полските вокални миниатюри с вкус и финес, възможно най-близо до оригиналния замисъл на авторите, като впечатление направи доброто ѝ произношение на полски език... „Вълнуваща интерпретация, поднесена с изключително майсторство!”, с тези думи развълнуваният проф. Герджиков поздрави изпълнителите.

Макар и от регионално значение, посоченият на трето място Фестивал с благородна кауза „**Изкуството е...**“, провеждан редовно в Монтана (от 2012 г.), също заслужава внимание – и не само заради благотворителния му характер и жизнено наболели хуманистични послания, а и заради факта, че е инициран от бивша студентка на доц. Елица Нешевска.

Независимо че (поради ограниченията на епидемиологичната обстановка) се оказва единствена проява в следващия раздел **4. Концерти в чужбина – Съвместният концерт с известния полски баритон Марчин Брониковски и пианистката доц. д-р Елена Каралийска–Тръпкова – в средновековната зала Кастелиотиса в Никозия, Кипър**, се отличава както с официозния си характер и специалното посвещение (*Деня на народните будители и 120-годишнината на Панчо Владигеров*), така и с жанрово

разнообразната си програма, поднесена с присъщите за талантливите възпитаници на НМА *невческа култура и проникновен артистизъм*. Цитирам обобщаващата оценка от рецензията на проф. д-р Свилен Райчев, (публикувана на сайта: musicology-bg.com):

Красотата на дълбокия баритонов тембър на Марчин Брониковски чудесно се допълваше от кристалното сопрано на Елица Нешевска и дуетите на Ханна Главари и граф Данило от “Веселата вдовица” от Лехар и на Силва и Едвин от „Царицата на чардаша“ от Калман, вдигнаха публиката на крака. По време на целия концерт на рояла доц. Елена Каралийска-Тръпкова беше равностоен партньор и подкрепяше двамата певци с верния си интерпретационен усет и ясна музикална фраза.

И без да се нуждаят от аргументиран анализ, последните два раздела от персоналната СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИЯ ХАРАКТЕР НА ХУДОЖЕСТВЕНО-ТВОРЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ на доц. д-р Елица Нешевска (съответно: раздел **5. Звукозаписна дейност** и раздел **6. Участия в майсторски класове в България и чужбина**) – добавят още два съществени щриха към общата скала на положителните оценки. Като *изключително предимство* за настоящия хабилитационен конкурс, тук на първо място следва да отбележа, че подробно представената художествено-творческа дейност на кандидата е почти изцяло документирана по време на самите концертни изяви, при това – с достатъчно качествени звукозаписи и отделни видеозаписи. А *приносните резултати* от двата поредни майсторски класа, реално се съизмерват със: **солистичното ѝ участие в заключителен спектакъл-концерт във Вила Мемо Джордани Валери – Тревизо, Италия; и с ролята на Елизабет Валоя в заключителното концертно изпълнение на операта „Дон Карлос“ – София, зала 11 на НДК.**

Резюмирайки приносите от художествено-творческата си дейност, доц. д-р Елица Нешевска с основание подчертава, цитирам:

За основни приноси на моята художественотворческа дейност считам представянето на произведения от български композитори, представянето на рядко изпълнявани произведения от полски композитори, първите изпълнения като цяло, представянето на високо ниво на българското невческо изкуство в чужбина и съвместната ми работа на сцената със студенти и преподаватели от НМА “Проф. Панчо Владигеров”.

Вторият по важност документ от хабилитационния труд на доц. д-р Елица Нешевска, е приложената персонална СПРАВКА ЗА ПРИНОСНИЯ ХАРАКТЕР НА ПЕДАГОГИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ (за периода след доцентурата: 2016 – февр. 2022). Справката е стриктно съобразена с конкурсните изисквания – по чл.3, ал.1 от ЗРАСРБ за заемане на академичната длъжност “професор” по класическо пеене към катедра

„Класическо пеене“, Вокален факултет, в професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство.

Въпреки че по принцип, съдържанието на този документ е с обзорно–описателен характер и не изисква детайлна аналитична оценка, не мога да не изразя респекта си от подробните и поименно проследени факти, свързани с: *процеса на академичното обучение и дипломните работи, спечелените национални и международни конкурси, и престижни стипендии, участията в майсторски класове и настоящите творчески постижения*, както на докторантите и успешно завършилите, така и на част от студентите (в магистърската или бакалавърската програма) от вокалния клас на доц. д-р Елица Нешевска. Разбира се, и тук – както и при конструирането на творческата си Справка, тя образцово е систематизирала (и с конкретни дати) изчерпателно проучената информация за основните етапи и важни изяви в развитието на всеки свой студент, което убедително свидетелства и за поетата *висока морална отговорност* към възпитаниците ѝ. Но несъмнено най-представителна за приносите на вокално–педагогическата ѝ дейност в случая, е логично изведената класация, оглавена от двамата ѝ докторанти: сопрана Гертана Георгиева и тенора Сонг Це (китаец по националност), последвани от специализантката ѝ – сопрана Анна Куртенкова, тенора Андрея–Славомир Мирчев и още три сопрана: Ана–Мария Крайчева, Далия–Никол Урумова и кипърката Марианна Хаджихристу.

Паралелно със старателно подготвяните и ежегодно провеждани в Концертната зала на НМА семестриални вокални продукции на студентите от своя клас, доц. д-р Елица Нешевска непрекъснато търси и успява да им осигури допълнителни, извънакадемични възможности за публична сценична изява. В тази връзка, важно допълнение към цялостната представа за многопосочната ѝ педагогическа дейност, са и ръководените от нея **Музикални ателиета**, с участието и на нейни студенти:

- **Тематичен песенен рецитал**, с произведения от български и руски композитори – Мраморна зала на РКИЦ (26.04.2017 г.).
- **“Магията на барока”** – образователно насочен към певци–непрофесионалисти, в съпровод на гост–композитора и пианист Бистра Диляноф – “Зелената къща” (04.06.02.2022 г.).

И в заключение: Оправданото самочувствие на доц. д-р Елица Нешевска като *достоеен наследник и последовател* на градивните традиции в българската вокално–педагогическа школа, и в частност – на школата на проф. Мати Пинкас, несъмнено се подхранва от *стремежа ѝ да съхранява, изследва и доразвива тези традиции* в цялостната си творческо–изпълнителска и педагогическа практика. Красноречиво свидетелство за това е и включението в *хабилитационния ѝ труд* **Списък на публикациите**, в който с *най-висок научен принос* се откроява новоизлязлото издание на **монографичното ѝ изследване: “Проф. Мати Пинкас – творчески и педагогически принципи”**, с научен редактор проф. д.н. Марияна Булева (издателство “Българи”, март 2022). Според предварителния авторски анонс на доц. д-р Елица Нешевска, книгата е базирана на докторската ѝ дисертация и е посветена на 100–годишнината от рождението на *„обичаната певица и педагог проф. Мати Пинкас – един от ярките представители на българското певческо изкуство и педагогическата ни школа“*.

Приемам безрезервно изведените приноси в представените като *хабилитационен труд* документи на доц. д-р Елица Нешевска.

Потвърждавам, че в приложената Справка за минималните изисквания на НАЦИД – за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ по класическо пеене, съответните групи са изцяло покрити с необходимия брой точки.

Въз основа на общите положителни оценки дотук, убедено гласувам с „Да“ за заемане от доц. д-р Елица Руменова Нешевска на академичната длъжност „професор“ по класическо пеене, като разчитам и останалите членове на почитаемото Специализирано научно жури да дадат своя положителен вот по процедурата на настоящата *хабилитация*.

Рецензент:

/проф. д-р Румяна Каракостова/

Будапеща, 28.03. 2022 г.